

NATURALIZĀCIJAS JĒDZIENA IZPRATNE UN VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

HISTORICAL DEVELOPMENT AND THE CONCEPT OF THE NATURALIZATION TERM

Natalja Kapitonova

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Mg.hist., natalia.kapitonova@inbox.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja Mg.iur., Mg.soc.sc. **Ilga Krampuža**

Abstract. *The situation of non-citizens is a unique phenomenon in European countries. Non-citizen status is the temporary status of former USSR citizens that arose under certain historical and political circumstances. The issue of integration of non-citizens is focused on the unification of the society. Consequently, it became topical for the Latvian government and society as a whole, starting with the restoration of Latvia's independence, and remains relevant today. This scientific study deals with the topical issue of the historical development of the naturalization process in Latvia from 1991 to 2000. And changes in naturalization policy from 2000 to 2021.*

Keywords: *citizenship, Citizenship Law, naturalization, non-citizens, passport.*

Ievads

No Eiropas likumdošanas viedokļa nepilsoņu situācija ir unikāla parādība Baltijas valstīs. Nepilsoņu statuss ir bijušo Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (turpmāk - PSRS) pilsoņu pagaidu statuss, kas radies īpašos vēsturiskos un politiskos apstākļos. Nepilsoņu integrācijas jautājums vērsts uz sabiedrības apvienošanu. Līdz ar to Latvijas valdībai un sabiedrībai kopumā tas kļuva aktuāls sākot ar Latvijas neatkarības atjaunošanu, paliek aktuāls arī pašlaik.

Pētījuma mērķis – izskatīt naturalizācijas procesa Latvijā vēsturisko attīstību no 1991. gada līdz 2000. gadam un izvērtēt naturalizācijas politikas izmaiņas no 2000. gada līdz 2021. gadam.

Pētījuma objekts – Latvijas iedzīvotāju valstiskās piederības loma pilsonības kontekstā.

Pētījuma priekšmets - naturalizācijas jēdziena izpratne un vēsturiskā attīstība.

Pētījuma uzdevumi:

- 1) sniegt naturalizācijas jēdziena skaidrojumu;
- 2) aplūkot valdības (nepilsoņu integrācijas politikas ietvaros) veiktos grozījumus tiesību aktos un Ministru kabineta noteikumus;
- 3) izvērtēt naturalizācijas politikas ietekmi uz Latvijas iedzīvotāju tiesisko stāvokli;
- 4) prognozēt naturalizācijas institūta attīstības dinamiku tuvākajos gados.

Pētījumā pielietotas sekojošas zinātniski pētnieciskās **metodes**: vēsturiskā, teorētiskā, empīriski - teorētiskā, semantiskā, analītiskā, salīdzinošā, statistiskā, kā arī tiesību normu interpretācijas metodes: sistēmiskā, gramatiskā un teleoloģiskā.

Pētījumā izmantoti galvenokārt Latvijas Republikas (turpmāk - LR) normatīvie akti, Latvijas Republikas oficiālā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" publicētā oficiālā informācija, tiesu prakses materiāli, statistikas dati utt.

Naturalizācijas jēdziena izpratne un vēsturiskā attīstība

Ir zināms, ka atjaunojot neatkarību 20. gadsimta 90. gados, Latvijā aizsākās jauns iekšējās politikas tapšanas periods, kas skāra visus Latvijas iedzīvotājus. Padomju mantojums – daudzi cilvēki, kuri iebrauca Latvijā no PSRS valstīm, lai strādātu, palika šeit uz dzīvi, jo izveidoja ģimenes. Pēc PSRS

sabrukuma, iebraucēju PSRS pases vairs nebija aktuālas. Līdz ar to atjaunotās Latvijas valsts jaunajai valdībai vajadzēja atrisināt jautājumu par Latvijas iedzīvotāju daļas – iebraucēju, uzturēšanās statusu.

Latvijas Pilsonības likums nosaka, ka naturalizācija ir uzņemšana pilsonībā (*Pilsonības likums, 1994*). Vēstures terminu skaidrojošā vārdnīcā tiek definēts, ka, *naturalis* – no latīņu valodas, nozīmē “dabisks”. Naturalizācija ir pilsoņa tiesību piešķiršana ārvalstniekiem, personas uzņemšana pilsonībā vai pavalstniecībā. Naturalizācija ir process, kura rezultātā personu uzņem Latvijas Republikas pilsonībā (*Bartele, 2008*).

Naturalizācija ir personas piederība pie kādas noteiktas valsts. Latvijā piederību pilsoņu kopumam nosaka Pilsonības likums. Latvijas pilsonība veido personas noturīgu tiesisku saikni ar Latvijas valsti, un to veido pilsoņa un valsts savstarpējas tiesības un pienākumi. Tas ir svarīgs integrācijas instruments, kas sekmē Latvijas sabiedrības saliedētību (*Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2021*).

1995.gada 1.februārī tika uzsākta iesniegumu pieņemšana uzņemšanai Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā, un jau 1995.gada jūlijā svinīgi notika pirmā solījuma par uzticību Latvijas Republikai parakstīšana (*Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2021*).

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija norādīja, ka naturalizācijas procesam vienmēr ir bijusi svarīga loma sabiedrības integrācijā Latvijā (*Ministry of foreign affairs of the Republic of Latvia, 2018*). Ir pamats uzskatīt, ka naturalizācijas jautājums bija aktuāls ne tikai 20. gadsimta 90. gados, bet ir aktuāls arī 21. gadsimta 20. gados.

Tātad naturalizācija ir process, kurā pilsonības kandidāts, ievērojot un izpildot valsts izvirzītās prasības, iegūst pilsonību. Latvijas pilsonībā neuzņem personas, kuras ir krimināli sodītas, saistītas ar terorismu, darbojas pretvalstiskā vai noziedzīgā organizācijā, nav nomaksājušas administratīvos sodus vai nav izpildījušas citas maksājuma saistības pret valsti u. tml. Naturalizācijas procesa gaitā pilsonības pretendenti ir jākārtoti arī naturalizācijas pārbaudes (valodas, Latvijas vēstures, kultūras, himnas teksta un Satversmes pamatnoteikumu pārbaudes), (*Balode, 2017*).

Naturalizācijas procesa Latvijā kopš otrās neatkarības atjaunošanas no 1991.gada līdz 2000. gadam tiesiskais regulējums

Liela loma Latvijas neatkarības atjaunošanas periodā attiecībā uz naturalizācijas politiku valstī bija 6. Saeimas darbībai (1995.gada 7.novembris – 1998.gada 3.novembris). Ir zināms, ka 6. Saeimas galvenie iekšpolitiskie mērķi bija: veikt nepilsoņu integrāciju, saliedēt sabiedrību, kā arī veikt kultūras, valodas un izglītības politiku. Lai īstenotu izvirzītos mērķus attiecībā uz nepilsoņu integrāciju, 6. Saeimas deputātu darbības laikā, sāka darboties latviešu valodas apguves valsts programmas. Tās tika organizētas ar domu, lai nepilsoņi apgūtu latviešu valodu un spētu nokārtot naturalizācijas eksāmenu (*Latvijas Republikas Saeima, 2021*). Var secināt, ka šādā veidā valdība cerēja apvienot Latvijas sabiedrību un tajā skaitā piekopt latviešu kultūru un tradīcijas.

Satversmē latviešu valodai ir definēts valsts valodas statuss. 6. Saeimas priekšsēdētājs Alfreds Čepānis, rezumējot 6. Saeimas darbību, rakstīja: “Nepārprotami esam parādījuši savu attieksmi pret latviešu nācijas pastāvēšanas svarīgāko priekšnosacījumu. Šīs normas piepildīšana ar saturu ir visu Latvijas iedzīvotāju, deputātu un arī valdības turpmākais uzdevums” (*Čepānis, 1998*).

Tika atvieglota naturalizācijas kārtība (*Panteļejevs, 1998*). Tika vienkāršotas latviešu valodas eksāmena prasības lielākajai daļai pretendentu un likvidēja naturalizācijas “logus”, saskaņā ar kuriem daudziem kvalificētiem kandidātiem bija jāgaida vairāki gadi, pirms tie varēja pretendēt uz pilsonības iegūšanu (*Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs, 1999*).

Nepilsoņu iekļaušana pilntiesīgo valsts locekļu kopā notiek galvenokārt naturalizācijas ceļā. Kopā kopš naturalizācijas procesa sākuma 1995.gadā līdz 2000.gada 31.decembrim naturalizācijas kārtībā pilsonībā ir uzņemti 147 893 cilvēki. Līdz 1998.gadam naturalizācijas pieejamību ierobežoja likumā noteiktās kvotas (“logi”), kurās īpaša nozīme bija vecuma principam un kuras tika atceltas referenduma rezultātā. Tādēļ laikposmā līdz 2000.gadam lielākais naturalizācijas pieteikuma skaits bija saņemts 1999.gadā (15 183), bet pēc tam vairākus gadus šis rādītājs samazinājās (*Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2021; Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs, 1999*).

Latvijas pilsonības politika 1990.gados tika veidota ciešā sadarbībā ar starptautiskajām organizācijām. 1995.gada oktobrī Latvija oficiāli izteica vēlēšanos iestāties Eiropas Savienībā (turpmāk – ES). Pieteikums tika iesniegts Spānijai - tajā laikā ES prezidējošajai valstij. 2000.gadā Latvija sāk iestāšanās sarunas. Neskatoties uz to, tikai 2003.gada 20.septembrī notika Latvijas tautas referendums par iestāšanos ES, kur vairākums pilsoņu nobalsoja – par. 2004.gada 1.maijā Latvija oficiāli iestājās Eiropas Savienībā (*Ārlietu ministrija, 2005*).

1998.gada 22.jūnijā Saeima pieņēma grozījumus Pilsonības likumā, kas atviegloja naturalizāciju. Pilsonības likuma 6. panta grozījumi paredz, ka Latvijas pilsonības saglabāšana ārpus Latvijas teritorijas dzīvojošām personām Latvijas pilsoņu dzīvošana ārpus Latvijas teritorijas neizraisa Latvijas pilsonības zaudēšanu (*Pilsonības likums, 1994*).

Latvijas Republikas likumdevējs 1998.gada 15.oktobrī pieņēma Latvijas Republikas Satversmes 8.nodaļu “Cilvēka pamattiesības”, kas stājās spēkā 1998.gada 6.novembrī (*Latvijas Republikas Satversme, 1922*). Šajā nodaļā tika uzskaitītas visu Latvijas iedzīvotāju – pilsoņu, nepilsoņu, bezvalstnieku u. c. tiesības.

Tātad Latvijas valsts, kā demokrātiskā republika, ar varu nevar piespiest naturalizēties un iegūt Latvijas pilsonību nevienu nepilsoni. Cilvēkam ir rīcības brīvība, ko viņš var izmantot vai neizmantot. Ir pamats uzskatīt, ka valdības darbība attiecībā uz nepilsoņu naturalizācijas politiku ir vērtējama pozitīvi, jo valdība atbalstīja nepilsoņus: atviegloja naturalizācijas kārtību, palīdzēja apgūt latviešu valodu, grozīja normatīvos aktus, papildināja Satversmi ar 8. nodaļu “Cilvēka pamattiesības”, kas paredzēja arī nepilsoņu tiesību aizsardzību. Var secināt, ka nepilsoņu integrācijas politika ir “uz pareizā ceļa”, taču ir daži aspekti, kas to kavē, piemēram, psiholoģiskais faktors. Kā liecina Baltijas Sociālo zinātņu institūta (*Baltic Institute of Social Sciences*) pētnieku 2014. gadā veiktā pētījuma analīze, daudzi nepilsoņi apzināti negribēja naturalizēties, jo pēc PSRS sabrukuma jutās pazemoti. Viņi uzskatīja, ka pilsonība viņiem pienākas automātiski (*Šūpule u. c., 2014*).

Neskatoties uz to, ir arī nozīmīgs pozitīvo piemēru skaits. Daudzi nepilsoņi izmantoja valsts atbalstu: naturalizējās, apguva valsts valodu, ieguva izglītību Latvijā, veidoja karjeru, dibināja ģimenes. Tādā veidā cilvēki integrējās sabiedrībā un kļuva par tās nozīmīgu sastāvdaļu - piedalījās tautas vēlēšanās, aktīvi iesaistījās valsts sabiedriskā dzīvē.

Naturalizācijas politikas izmaiņu no 2000.gada līdz 2021. gadam ietekme uz Latvijas iedzīvotāju tiesisko stāvokli

Naturalizācijas procesam vienmēr ir bijusi svarīga loma sabiedrības integrācijā Latvijā. Pēc Pilsonības likuma liberalizācijas 1998.gada rudenī, naturalizācijas iesniegumu apjoms gandrīz četrkārtējās, taču īpaši augsts naturalizēto pilsoņu skaits bija laika posmā no 2004. - 2006.gadam. Tas galvenokārt skaidrojams ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā un Ziemeļatlantijas Līguma organizācijā (turpmāk – NATO). Turpmākajos gados naturalizēto pilsoņu skaits samazinājās (*Ārlietu ministrijas Humanitāro jautājumu nodaļa, 2011*). 2003.gada referendumā par Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā nobalsoja 66,97% pilsoņu, 32,26% – pret. Ar 2004.gada 1.maiju Latvija kļūst par pilntiesīgu Eiropas Savienības dalībvalsti (*Ārlietu ministrija, 2005*).

Ir pamats uzskatīt, ka Latvijas pilsoņu lēmums iestāties Eiropas Savienībā skaidrojams ar nozīmīgiem ieguvumiem, ko paredzēja ES politika. Svarīgi atzīmēt, ka izmantot jaunās ES politikas iespējas varēja tikai ES dalībvalsts (Latvijas) pilsoņi, nepilsoņi tās priekšrocības baudīt nevarēja, tāpēc viņiem vajadzēja naturalizēties - iegūt Latvijas Republikas pilsonību.

Par galveno ieguvumu, ko deva iestāšanās ES, tauta uzskatīja pārvietošanās brīvību, kas deva unikālu iespēju meklēt darbu citā ES dalībvalstī (bieži mazkvalificētu), kur uz to laiku dzīves līmenis bija krietni augstāks, respektīvi atalgojums, salīdzinājumā ar Latviju, bija vairākas reizes augstāks. Līdz ar to 2004.gads, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā, iezīmējās kā jauna rekorda gads: līdz 31.decembrim bija saņemts vairāk nekā 21 000 naturalizācijas pieteikumu (*Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2021*). Tomēr jāatzīst, ka uz gandrīz pusmiljona nepilsoņu fona arī šis pilsonības iegūšanas tempa paātrinājums nespēja principiāli atrisināt nesamērīgi lielā nepilsoņu skaita problēmu (*Rozenvalds, 2005*).

Valdība vairākkārt mīkstināja naturalizācijas kārtību, piemēram, 2007.gada 2.jūnijā stājās spēkā Latvijas Republikas Ministru kabineta 2007.gada 29.maija noteikumi Nr.353 “Noteikumi par Pilsonības likumā noteikto latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudi”. Šie noteikumi paredzēja izmaiņas valodas eksāmena procedūrā, bet nemainīja valodas eksāmena saturu. Kā arī - paredzēja atvieglojumus personām, kurām piešķirta invaliditāte. Pilnībā no pārbaudēm tika atbrīvoti I grupas invalīdi un II grupas invalīdi ar progresējošu psihisko saslimšanu. Noteikumi noteica atvieglojumus pārbažu kārtošānā arī citām personām, kurām piešķirta invaliditāte. Noteikumi paredzēja, ka Naturalizācijas pārvaldes priekšnieks tiesīgs noteikt atvieglotu pārbaudes kārtību vai atbrīvot no pārbaudes personas, kurām piešķirta invaliditāte (*Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību, 2007*). Latvijas Republikas Ministru kabineta 2013.gada 24.septembra noteikumi Nr.973 “Noteikumi par latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudi” paredz, ka zināšanu pārbaudi nekārto pretendenti ar II un III grupas redzes invaliditāti. Valodas prasmes pārbaudes rakstisko daļu nekārto pretendenti ar II un III grupas invaliditāti, kuriem nav labās rokas vai labās rokas plaukstas (kreilim – attiecīgi kreisās rokas vai kreisās rokas plaukstas), pretendenti ar II un III grupas redzes invaliditāti, kā arī minētās prasmes pārbaudi nekārto pretendenti ar II un III grupas runas invaliditāti un pretendenti ar II un III grupas dzirdes invaliditāti (*Noteikumi par latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudi, 2013*).

Tātad jāatzīst, ka, neskatoties uz valdības vairākkārtējiem naturalizācijas procedūras vienkāršošanas mēģinājumiem un organizētiem latviešu valodas kursiem, Latvijā joprojām ir liels nepilsoņu skaits. Uz 2020.gada 1.jūliju Latvijā tika reģistrēti 212 814 nepilsoņi. (*Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2021*). Faktori, kāpēc nepilsoņi joprojām neieguva Latvijas pilsonību, ir dažādi. Piemēram, daudzi nepilsoņi, būdami Krievijas Federācijas pilsoņi, saņem Krievijas pensiju, un pieņemot Latvijas pilsonību, no tās būs jāatsakās. 2003.gadā Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvalde veica nepilsoņu aptauju, lai noskaidrotu, kāpēc viņi nevēlas iegūt Latvijas pilsonību. Vairākums atbildēja, ka pilsonība viņiem pienākas automātiski. Daudzi atbildēja, ka šaubās, vai spēs nokārtot latviešu valodas un vēstures eksāmenu. Daļa respondentu norādīja, ka Latvijas pilsonība viņiem neesot vajadzīga (*Brande-Kehre, Stalidzāne, 2003*).

Ir zināms, ka sakarā ar pilsonības iegūšanu, naturalizējoties, Latvijā notika vairāki skandāli, ko veicināja amatpersonu prettiesiska darbība – tirgošana ar Latvijas pilsoņu pasēm, latviešu valodas zināšanu apliecinājošo dokumentu nelikumīga izsniegšana. Gadījās precedenti, kad kārtot naturalizācijas eksāmenu ieradās citas personas. Vairākums līdzīgu gadījumu izskatīja tiesā, piemēram, LR Augstākā tiesa 2016.gada 7.septembrī pieņēma lēmumu lietā Nr. C04330509 personai atņemt LR pilsoņa statusu, sakarā ar to, ka 2001.gada jūlijā Naturalizācijas pārvaldes amatpersonas palīdzējušas pret atlīdzību nokārtot latviešu valodas prasmes un zināšanu pārbaudi (*Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums, 2016, Nr. C04330509*). Lai ierobežotu amatpersonu patvaļu šai jautājumā, tika pieņemti grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, papildinot to ar 175.⁸ pantu (*Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, 2006*).

Par pēdējām izmaiņām normatīvajos aktos, attiecībā uz nepilsoņiem, ir uzskatāms Saeimas 2019.gada 17.oktobrī pieņemtais likums “Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem”, kas paredz izbeigt nepilsoņa statusa piešķiršanu pēc 2020.gada 1.janvāra dzimušiem bērniem un atzīt par Latvijas pilsoņiem pēc 2020.gada 1.janvāra dzimušos nepilsoņu bērnus (*Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem, 2019*). Tas liek domāt, ka tuvākajās desmitgadēs, nomainoties paaudzēm, varētu būt paredzams pakāpenisks nepilsoņu skaita samazinājums.

Par naturalizācijas iesniegumu pašlaik valsts nodeva ir 28,46 euro (*Noteikumi par valsts nodevu naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai, 2013*). Daudzi nepilsoņi šaubās, vai spēs nokārtot naturalizācijas eksāmenu ar pirmo reizi, tāpēc jādomā par nodevas apmēra samazināšanu.

Jāatzīst, ka pēdējos 30 gados, kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, naturalizācijas jautājums arvien ir aktuāls. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka tuvākajā nākotnē tomēr pastāvēs būtiska nepilsoņu daļa, kura negribēs naturalizēties, piemēram, motivācijas trūkuma dēļ. Bieži vien tie ir vecāka gadagājuma

cilvēki. Bet, kā zināms, katram pieaugušajam, Latvijā dzīvojošam cilvēkam, jādomā par savu un savas ģimenes nākotni. Jāņem vērā, ka atsakoties no iespējas kļūt par Latvijas Republikas pilsoni, cilvēki zaudē būtiskas iespējas, kas ir piešķirtas pilsoņiem.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Jāatzīst, ka Latvijas sabiedrībā pastāv būtiska nepilsonības problēma, kas nav atrisināta, sākot ar 20. gadsimta 90. gadiem līdz pat šim laikam. Ir pamats secināt, ka naturalizācijas process notiek lēni un tā attīstības dinamika, salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, būtiski nemainās vai pat sarūk.
2. Zināms, ka Latvija saņem rekomendācijas no starptautiskajām organizācijām, ar kurām pastāv sadarbība, attiecībā uz nepilsonības (naturalizācijas) jautājumu. Latvijai tika ieteikts vienkāršot naturalizācijas procesu un paātrināt pilsonības piešķiršanu jaundzimušajiem, gados veciem cilvēkiem u. tml., kā arī mazināt atšķirības pilsoņu un nepilsoņu tiesībās. Daļēji šīs rekomendācijas tika ņemtas vērā. Saeima 2019.gadā pieņēma likumu "Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem" un kopš 2020.gada 1.janvāra jaundzimušajiem tiek piešķirta Latvijas pilsonība. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka jaunie likuma grozījumi sekmēs to, ka no mainoties paaudzēm, nākotnē nedaudz samazināsies nepilsoņu skaits un palielināsies Latvijas pilsoņu skaits.
3. Tātad valdība ņem vērā starptautisko organizāciju ieteikumus, atvieglo naturalizācijas procesa kārtību valstī u. tml. Pilsonības likums paredz, ka Ministru kabinets nosaka atbildīgo institūciju, kurai pilsonības pretendents iesniegs iesniegumu naturalizācijai. Tāpat Pilsonības likums nosaka, ka pretendenta iesniegumu izskata gada laikā no visu Ministru kabineta noteikumos norādīto dokumentu iesniegšanas dienas. Tas var sekmēt to, ka naturalizācijas process var būtiski ieilgt un persona šī iemesla dēļ var atteikties no naturalizācijas. Lai atvieglotu iesnieguma pieņemšanas un izskatīšanas procedūru, izstrādāt un ieviest īsāku iesniegumu (naturalizācijai) izskatīšanas kārtību. Tiek piedāvāts grozīt Pilsonības likuma 17.panta pirmo daļu un izteikt to šādā redakcijā:
"17.pants. Naturalizācijas iesnieguma pieņemšanas, izskatīšanas, apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība
(1) Naturalizācijas iesniegumu ir tiesības iesniegt personām no 15 gadu vecuma. Ministru kabinets nosaka atbildīgo institūciju un kārtību, kādā tā pieņem un izskata naturalizācijas iesniegumus. Iesniegumu izskata 6 mēnešu laikā no visu Ministru kabineta noteikumos norādīto dokumentu iesniegšanas dienas".
4. Lai motivētu cilvēkus naturalizēties, samazināt valsts nodevu tiem, kam nav paredzēti atvieglojumi. Šādas izmaiņas skaidrojamas ar to, ka daudzi nepilsoņi šaubās, vai spēs nokārtot naturalizācijas eksāmenu ar pirmo reizi. Tiek piedāvāts grozīt Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumu Nr. 849 "Noteikumi par valsts nodevu naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai" 2. punktu un izteikt to šādā redakcijā:
"2. Valsts nodevas apmērs ir 20,00 euro".
5. Zema nepilsoņu aktivitāte var būt saistīta arī ar to, ka sabiedrībai trūkst informācijas par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes rīkotām informācijas dienām, naturalizācijas atvieglojumiem, jaunākajām izmaiņām tiesību normās pilsonības jautājumos. Tāpēc būtu ieteicams Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei biežāk rīkot šāda veida informācijas dienas, tajā skaitā arī reģionos - klātienē, attālināti, izmantojot sociālos tīklus un citas mūsdienu informācijas tehnoloģijas.
6. Ir pamats uzskatīt, ka svarīga nozīme sociālo un ekonomisko procesu pārvaldībā ir prognozēm par iedzīvotāju sadalījumu pēc valstiskās piederības tuvākajā un vidēji tālā nākotnē. Latvijas iedzīvotāju attīstības pētījumos šis aspekts tiek apskatīts visai reti. Neskatoties uz to, ka 2000.gadu sākumā šādi pētījumi tika veikti, pašlaik tie pārsvarā ir novecojuši un informācija būtu jāaktualizē. Lai noteiktu iemeslus, kāpēc daudzi nepilsoņi nevēlas naturalizācijas kārtībā iegūt Latvijas pilsonību, būtu ieteicams uzdot atbildīgām institūcijām veikt aptaujas, to analīzi un atjaunot nepilsoņu integrācijas politikas plānu.
7. Valsts pilsonības politika, kas tika veikta pēdējos 30 gados ir daudzveidīga, bet kopumā vērtējama pozitīvi. Turklāt, neskatoties uz nozīmīgiem sasniegtajiem rezultātiem, naturalizācija tiek realizēta lēnos tempos un nevienmērīgi. Pamatojoties uz konstatētajām likumsakarībām, var secināt, ka

turpmākajos gados nepilsoņu skaits turpinās lēni sarukt, bet paliks noteikta cilvēku daļa, kura personīgu iemeslu dēļ atteiksies no iespējas naturalizēties.

8. Pilsonības jautājums ir plašs, bet aktuāls Latvijas Republikas ietvaros. Tas aizsākās ar Latvijas neatkarības atjaunošanu 20. gadsimta 90. gadu sākumā un turpinās līdz mūsdienām. Šo jautājumu pēta dažādu zinātnes nozaru speciālisti, piemēram, tiesību zinātnieki, vēsturnieki u. c.

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā* (22.06.2006). Latvijas Republikas likums, red. uz 30.06.2020. <https://likumi.lv/ta/id/139374-grozijumi-latvijas-administrativo-parkapumu-kodeksa>, sk. 20.04.2021.
2. *Latvijas Republikas Satversme* (15.02.1922). Latvijas Republikas likums, red. uz 01.01.2019. <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>, sk. 20.04.2021.
3. *Noteikumi par latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudi* (24.09.2013). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 973. <https://likumi.lv/ta/id/260430-noteikumi-par-latviesu-valodas-prasmes-un-latvijas-republikas-satversmes-pamatnoteikumu-valsts-himnas-teksta-latvijas-vestures>, sk. 20.04.2021.
4. *Noteikumi par valsts nodevu naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai* (17.09.2013). Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 849. <https://likumi.lv/ta/id/259981>, sk. 20.04.2021.
5. *Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem* (17.10.2019). Latvijas Republikas likums, red. uz 19.11.2019. <https://likumi.lv/ta/jaunakie/stajas-speka/2019/11/19/>, sk. 27.04.2021.
6. *Pilsonības likums* (22.07.1994). Latvijas Republikas likums, red. uz 01.10.2013. <https://likumi.lv/ta/id/57512-pilsonibas-likums>, sk. 20.04.2021.
7. Ārlietu ministrija. (29.04.2005). Mūsu ceļš uz Eiropas Savienību. *Latvijas Vēstnesis*, 68. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/107122>, sk. 20.04.2021.
8. Ārlietu ministrijas Humanitāro jautājumu nodaļa (2011). *Pilsonība Latvijā*. https://www.mfa.gov.lv/data/file/l/pilsoniba_latvija.pdf, sk. 20.04.2021.
9. Balode, L. (19.06.2017). *Pilsonības iegūšana naturalizācijas kārtībā*. <https://lvportals.lv/skaidrojumi/288068-pilsonibas-iegusana-naturalizacijas-kartiba-2017>, sk. 20.04.2021.
10. Barteļe, T. (sast.), (2008). *Naturalizācija. Latviešu - krievu vēstures terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
11. Brande-Kehre, I., Stalidzāne, I. (2003). *Reģionālo aspektu nozīme pilsonības jautājumu risināšanā*. Rīga: LR Naturalizācijas pārvalde.
12. Čepānis, A. (03.11.1998). Vakar darbu beidza Latvijas Republikas 6. Saeima. *Latvijas Vēstnesis*, 326/330. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50511>, sk. 20.04.2021.
13. Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (2007). *ECRI 3. ziņojums par Latviju. Latvijas valdības komentāri. Pielikums*. <https://rm.coe.int/government-comments-on-the-third-report-on-latvia-latvian-translation-/16808b58be>, sk. 20.04.2021.
14. Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs (1999). *Cilvēktiesības Latvijā 1998. gadā*. http://cilvektiesibas.org.lv/site/attachments/30/01/2012/Parskats98_lat.pdf, sk. 20.04.2021.
15. Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs (25.02.1999). Par cilvēktiesībām Latvijā 1998. gadā. *Latvijas Vēstnesis*, 54. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/22068>, sk. 20.04.2021.
16. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016.gada 7.septembra spriedums lietā Nr. C04330509. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:3F_g2r_3wZwJ:at.gov.lv/downloadlawfile/5147+&cd=11&hl=ru&ct=clnk&gl=lv, sk. 20.04.2021.
17. Latvijas Republikas Saeima (2021). *6.Saeima*. <https://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/arhivs/6-saeima>, sk. 20.04.2021.
18. Ministry of foreign affairs of the Republic of Latvia (2018). *Naturalization*. Retrieved 20.04.2021 from <https://www.mfa.gov.lv/en/policy/society-integration/citizenship/naturalisation>
19. Panteļejevs, A. (03.11.1998). Vakar darbu beidza Latvijas Republikas 6. Saeima. *Latvijas Vēstnesis*, 326/330. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50511>, sk. 20.04.2021.
20. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (2021). *Aktuālā statistika par naturalizācijas procesu (līdz 2020.gada 31.decembrim)*. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/naturalizacija>, sk. 20.04.2021.
21. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (2021). *Kas ir naturalizācija?* <https://www.pmlp.gov.lv/lv/jaunums/naturalizacijas-procesam-jau-26-gadi>, sk. 20.04.2021.
22. Rozenvalds, J. (red.), (2005). *Cik demokrātiska ir Latvija. Demokrātijas audits*. [https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/sppi/demokratija/demokr_lv\[1\].pdf](https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/sppi/demokratija/demokr_lv[1].pdf), sk. 20.04.2021.
23. Šūpule, I., Bebriša, I., Kļave, E. (2014). *Latvijas nepilsoņu integrācijas procesa analīze*. http://www.biss.soc.lv/downloads/resources/nepilsoni/BISS_Nepilsoni_2014.pdf, sk. 20.04.2021.

Summary

The study examines the historical development of the naturalization process in Latvia from 1991 to 2000 and changes in naturalization policy from 2000 to 2021 have been evaluated. The study mainly uses the regulatory enactments of the Republic of Latvia, official information published in the official publication of the Republic of Latvia 'Latvijas Vēstnesis', case law materials, statistical data etc.

There is a significant problem of non-citizens in Latvian society, which has not been solved. It has existed from the 1990s to the present day. There is a reason to conclude that the naturalization process is slow, its development dynamic, compared to previous years, does not change significantly or even decreases.

Research conducted to find out the reasons for non-citizens' reluctance to obtain Latvian citizenship is outdated. Therefore, it would be advisable for the relevant institutions to conduct a new research to find out the political and social position of non-citizens and to take appropriate action to encourage them to acquire Latvian citizenship.

To determine the reasons why many non-citizens do not want to acquire Latvian citizenship through naturalization, it would be advisable to instruct the responsible institutions to conduct surveys, perform analysis based on the obtained statistics and update the non-citizen integration policy plan.

It can be concluded that in the coming years the number of non-citizens will continue to decrease slowly, but a certain proportion of people will remain, who for personal reasons will refuse the possibility of naturalization.

In general, the issue of citizenship is broad, but it is undoubtedly part of the history of the Republic of Latvia, which began with the restoration of Latvia's independence in the early 1990s and continues to the present day. Sociologists, historians, political scientists, and legal scholars are studying this issue.